

Schulnachrichten.

Wiadomości szkolne.

A. Lehrverfassung.

Religionslehre.

Für die katholischen Schüler: in VI. vom Gebet, Erklärung des Vater unser, des Engl. Graues und des Glaubensbekenntnisses, nach dem kleineren Katechismus, wöchentl. 1 Stunde; Biblische Geschichte: von der Erschaffung der Welt bis zur Theilung der jüdischen Nation in das Reich Juda und Israel, wöchentl. 2 St.; — in V. Erklärung der zehn Gebote, der Kirchengebote, von der Gnade und den h. Sakramenten, wöchentl. 1 St.; Biblische Geschichte: von der Theilung der jüdischen Nation in das Reich Juda und Israel bis zu Ende des A. T., das N. T. bis zum 2. Jahre des Lehramtes Christi, wöchentl. 2 St. — in IV. von den Sünden und Tugenden im Allgemeinen und Besonderen, den barmherzigen Werken, den drei vorzüglichsten guten Werken, den letzten Dingen, von der Liebe und den göttlichen und kirchlichen Geboten, wöchentl. 1 St.; Biblische Geschichte: vom 2. Jahre des Lehramtes Christi bis zu Ende, Apostelgeschichte, wöchentl. 1 St. — in III. Lehre von der Kirche, von der Gemeinschaft der Heiligen, dem Fegfeuer, den h. Sakramenten und den letzten Dingen, wöchentl. 1 St.; Sittenlehre: von den Pflichten des Menschen gegen Gott und gegen sich selbst, wöchentl. 1 St. — in II. Lehre von den h. Sakramenten, vom h. Messopfer und den wichtigsten Cerimonien und Festtagen der kathol. Kirche, wöchentl. 1 St.; Sittenlehre: von den Pflichten des Men-

A. Plan nauk.

Nauka religii.

Dla katolików: w VI. o modlitwie, wykład modlitwy Pańskiej, pozdrowienia Anielskiego i wyznania wiary podług katechizmu mniejszego, tygodn. 1 godz.; historia święta: od stworzenia świata aż do podziału narodu żydowskiego na królestwa Judy i Izraela, tygodn. 2 godz. — w V. wykład dziesięciorga przykazań boskich i przykazań kościelnych, o łasce i sakramentach św., tygod. 1 godz.; historia św. od podziału narodu żydowskiego na królestwa Judy i Izraela aż do końca St. T.; z N. T. aż do drugiego roku publicznego nauczania Chrystusa Pana, tygodn. 2 godz. — w IV. o grzechu i cnocie w ogólności i w szczególności, o uczynkach miłosiernych, o 3 najprzedniejszych dobrych uczynkach, o rzeczach ostatecznych, o miłości, o przykazaniach boskich i kościelnych, tyg. 1 g.; historia św., od 2 roku publicznego nauczania Chrystusa Pana aż do końca, dzieje apostołskie, tyg. 1 g. — w III. nauka o kościele, o społeczności świętych, o czyściu, o sakramentach św. i rzeczach ostatecznych, tyg. 1 g.; nauka moralności: o powinnościach człowieka względem Boga i siebie samego, tyg. 1 g.; — w II. nauka o sakramentach św., o ofierze mszy św. i o najważniejszych obrządkach i uroczystościach kościoła katolickiego tyg. 1 g.; nauka moralności: o powinnościach człowieka względem

schen gegen den Nächsten und gegen Gott, wöchentl. 1 St. — in II. Glaubenslehre: Einleitung in das N. T. und allgemeine Darstellung des Inhalts der einzelnen Bücher des N. T., ebenso Einleitung in das A. T. und allgemeine Darstellung des Inhalts der einzelnen Schriften des A. T., wöchentl. 1 St. — Kirchengeschichte: das germanisch-slavisches Zeitalter, wöchentl. 1 St. — in I. Uebersetzung und Erläuterung des 1. Briefes der Apostelgeschichte, wöchentl. 1 St.; Kirchengeschichte: das zweite Zeitalter, wöchentl. 1 St. — Lehrbücher: Katechismus von Lewandowski, Biblische Geschichte von Tyc, Glaubens- und Sittenlehre nach Ontrup, in den beiden oberen Klassen das Religionshandbuch von Martin.

Für die evangelischen Schüler: in VI. wöchentl. 2 St. Biblische Geschichte: von Anfang bis zur Zeit der Richter; Katechismus: die zehn Gebote, letztere auswendig gelernt, desgl. Bibelsprüche und 6 Kirchenlieder. — in V. wöchentl. 2 St. Biblische Geschichte: von der Zeit der Richter bis zu den Makkabäern; Katechismus: die Gebote wiederholt mit der Erklärung; die 3 Artikel des christl. Glaubens; Eintheilung der Bücher der h. Schrift; Uebung im Nachschlagen derselben; auswendig gelernt Bibelsprüche und 6 Kirchenlieder. — in IV. wöchentl. 2 St. Biblische Geschichte: das N. T., die Bergpredigt gelesen und erklärt, auch zum Theil auswendig gelernt. Die Glaubensartikel gelernt und erklärt. Außerdem Bibelsprüche und 6 Kirchenlieder auswendig gelernt. — in III. 2 St. wöchentl. das Ev. Lucae und die acta apostolorum nach der deutschen Uebersetzung Luther's gelesen; von der christl. Kirche; von den letzten Dingen nach dem 3. Artikel; das Gebet des Herrn erklärt; die Sakramente; auswendig gelernt Bibelsprüche und 6 Kirchenlieder. — in II. und I. wöchentl. 2 St. von der h. Schrift; Kirchengeschichte; die Reformation, von der Kirche seit der Reformation. Die Lehre von den symbolischen Schriften. Gelesen wurde nach dem griechischen Texte die Apostelgeschichte, der Römerbrief Kap. 1—3, 5—8, 12, 13 und der Brief an die Galater. — Lehrbücher: in den 4 unteren Klassen: die biblische Geschichte von Preuß, der Katechismus von Reymann, die Lieder für Kirche, Schule und Haus von Anders und Stolzenburg, Luther's Bibel alten und neuen Testaments; in den beiden oberen Klassen: Lehrbuch der Religion von Petri, novum testamentum Graecum.

Deutsche Sprache.

VIIb — IVb., Uebungen im Lesen, Nacherzählen und Declamiren, nach Auras u. Gnerlich, w. 1 St. — in der Orthographie und im schriftlichen Gedanken-

blizniego i względem Boga, tyg. 1 g. — w II. nauka wiary: wstęp do S. T. i ogólny rozbiór treści ksiąg S. T., tudzież wstęp do N. T. i ogólny rozbiór treści pism N. T., tyg. 1 g. — historia kościelna: wiek germańsko-sławiański, tyg. 1 godz. — w I. tłumaczono i objaśniano pierwszy list św. Jana i dzieje apostołskie, tyg. 1 g.; historia kościelna: wiek drugi, tyg. 1 g. — Uczono podług książek: katech. Lewandowskiego, histor. św. Tyca, Ontrupa, w II. i I. podług książki Martina.

Dla ewangelików: w VI. tyg. 2 g. historia św. od początku aż do Sędziów; katechizm: uczono się dziesięciorga przykazań Boskich na pamięć, tudzież przypowieści biblijnych i 6 pieśni kościelnych. — w V. tyg. 2 g. historia św. od zaprowadzenia sędziów aż do Makabeuszów; katechizm: powtórzono i wyłożono dziesięciorgo przykazań; 3 artykuły wiary chrześcijańskiej. Podział ksiąg Pisma Św.; na pamięć uczono się przypowieści i 6 pieśni kościelnych. — w IV. tyg. 2 g. historia św.: czytano i objaśniano N. T., wyjątków uczono się na pamięć. Wykładano artykuły wiary i uczono się ich na pamięć, tudzież przypowieści i 6 pieśni kościelnych. — w III. 2 g. tyg. Czytano Ewangelią św. Łukasza i Dzieje Apostolskie podług tłumaczenia Lutera; o kościele chrześcijańskim; o rzeczach ostatecznych; o sakramentach; na pamięć uczono się przypowieści i 6 pieśni kościelnych. — w II. i I. 2 g. tyg. O Piśmie św.; z historii kościelnej o reformacyi, o kościele od czasu reformacyi. Nauka o pismach symbolicznych. Czytano po grecku dzieje apostołskie, list do Rzymian rozdz. 1—3, 5—8, 12, 13 i list do Galatów. — Książki: w 4 klasach niższych: historia św. Preussa, katechizm Reymanna, pieśni kościelne Andersa i Stolzenburga, Lutera biblia S. i N. T.; w 2 klasach wyższych: Nauka religii Petrego, novum testamentum Graecum.

Język niemiecki.

VIIb. — IVb. czytanie, opowiadanie i declamacje podług Auras i Gnerlicha, tygod. 1 godz., ćwiczenia w ortografii i stylu, w IV. wypracowania

ausdruck, in IV. kleinere freie Aufsätze erzählenden Inhalts, Grammatik nach Heyse, w. 1 St. — in VIa. und Va. w. 6 St. Formenlehre nach Jerzykowski's Grammatik und Pawicki's Wypisy, Uebungen im Lesen, Nacherzählen und Declamiren, im mündlichen Uebersetzen und w. 1 St. im schriftlichen Uebersetzen, kleinere Ausarbeitungen abwechselnd mit orthographischen Uebungen; — in IVa. w. 5 St. Satzlehre und dieselben Uebungen; — in III. w. 3 St. Satzlehre, Uebungen im Uebersetzen aus Wzory prozy st. II. von Rymarkiewicz, Lesen, Nacherzählen und Declamiren nach dem Lesebuche von Auras u. Gnerlich, wöchentl. schriftliche Ausarbeitungen; — in II. w. 2 St. Rückgabe und Besprechung der 4wöchentlichen freien Aufsätze, freie Vorträge der Schüler, Lectüre und Erklärung prosaischer und poetischer Stücke aus Auras und Gnerlich's Lesebuche; — in I. w. 3 St. logische Uebungen, freie Vorträge, Lectüre von Schillers Wallenstein und Geschichte der deutschen National-Literatur, Rückgabe der freien Aufsätze. Zu schriftlicher Ausarbeitung wurden folgende Aufgaben gestellt:

in II.

Frühling und Herbst. — Ursachen des Müßigganges. — Was und wie soll der Jüngling auf Schulen lesen? — Ueengang in Cicero's Cato maior, oder Schilderung und Vergleichung der Gallier und Germanen nach Caesar b. G. lib. VI. cap. 11—25. — Effugit mortem quisquis contempserit, timidissimum quemque consequitur (Curtius IV., 14), eine Chrie, oder Beschreibung der von Aeneas veranstalteten Wettkämpfe nach Virg. lib. V. vs. 104—603. — Noth entwickelt Kraft. — Geringes ist die Wiege des Großen. — Charakteristik des Birthes zum goldenen Löwen in Goethe's Herrmann und Dorothea, oder Vergleichung des peloponnesischen Krieges mit dem ersten punischen Kriege, oder der Geizhals und der Sparsame. — Grundzüge des römischen Charakters. — Morgenstunde hat Gold im Munde (Klassenarbeit).

in I.

Woran erkennen wir unsere wahren Freunde? — Wahre Bildung ist immer mit Bescheidenheit verbunden. — Die Krieger Wallensteins. Eine Schilderung nach Wallensteins Lager von Schiller. — Wie kommt es, daß die Hoffnung mehr erfreut, als der Besitz? — Die Nacht des Gefanges. Nach Schillers gleichnamigen Gedicht. — In welchen Beziehungen läßt sich der dreißigjährige Krieg mit dem peloponnesischen vergleichen? — Das Leben ein Traum. — Plan und Bau des Schillerschen Liedes von der Glocke. Abiturienten-Arbeit: Mit welchem Rechte wurde Cicero von den Römern pater patriae genannt? —

Polnische Sprache.

VIa. — IVa. w. 2 St. Grammatik nach Muczowski, Uebungen im Lesen, Nacherzählen, Declamiren, nach dem Lesebuche von Rymarkiewicz, in VI. u. V. wöchentl. orthographische Uebungen und Exercitien, in IV. wöchentl. kleine freie Ausarbeitungen; — in VIb. — Vb. w. 6 St. Grammatik, Uebungen im Lesen, Nacherzählen und Declamiren, im mündlichen und schriftlichen Uebersetzen, nach Popliński's Elementarbuch und Wybór. — IVb. w. 5 St. Satzlehre, dieselben Uebungen, nach Popliński's Grammatik und Wybór und dem Uebungsbuche von Woliński und Hänsel. — III. w. 2 St. Satzlehre, Fortsetzung derselben Uebungen, Lectüre nach dem Lesebuche von Rymarkiewicz,

maße treści opowiadającej, grammatyka podług Heysego, tygod. 1 godz.; — w VIa i Va. tyg. 6 godz. odmiana wyrazów podług Jerzykowskiego grammatyki i Wypisów Ławickiego, czytanie, opowiadanie i deklamacye, ćwiczenia w tłumaczeniu ustnem i tyg. 1 godz. w tłumaczeniu piśmiennem, wypracowania małe przeplatane ćwiczeniami ortograficznymi; — w IVa. tyg. 5 g. nauka o zdaniu i takież ćwiczenia; — w III. tyg. 3 g. nauka o zdaniu, tłumaczenie z Wzorów prozy stop. II. Rymarkiewiczza, czytanie, opowiadanie i deklamacye podług Auras i Gnerlicha, co 3 tygodnie wypracowania piśmienne; — w II. tyg. 2 g. rozbiór wypracowań domowych co 4 tygodnie zadawanych, ćwiczenia ustne, czytanie i objaśnianie wyimków prozaicznych i poetycznych z Auras i Gnerlicha; — w I. tyg. 3 g. ćwiczenia w logice, wolne wykłady, czytano Szyllera Wallensteina i historia literatury niemieckiej, rozbiór wypracowań domowych. Na wypracowania piśmienne zadano następujące temata:

w II.

w I.

Język polski.

VIa. — IVa. tyg. 2 godz. grammatyka podług Muczowskiego, czytanie, opowiadanie i deklamacye podł. Rymarkiewiczza, w VI. i V. tygodniowe ćwiczenia ortograficzne i małe wypracowania, w IV. co 2 tygodnie stósowne wypracowania domowe; VIb. — Vb. tygod. 6 godz. grammatyka, czytanie, opowiadanie i deklamacye, ćwiczenia w ustnem i piśmiennem tłumaczeniu podł. Poplińskiego Książki elementarnej i Wyboru; — IVb. tygod. 5 godz. składnia i takież ćwiczenia podług Grammatyki i Wyboru Poplińskiego i Książki do tłumaczenia Wolińskiego i Hänsla; — III. tygod. 2 godz. ciągniono dalej takież ćwiczenia, czytano z Wypisów

3wöchentl. freie Ausarbeitungen. — II. w. 2 St. Theorie der Prosa: vom Thema und der Disposition, nach Rymarkiewicz's Nauka Prozy, freie Vorträge, Lectüre prosaischer und poetischer Stücke nach Rymarkiewicz, Besprechung der 4wöchentl. freien Arbeiten. — I. w. 2 St. polnische Literaturgeschichte von den ältesten Zeiten bis zum J. 1621, Lectüre prosaischer u. poetischer Stücke, freie Vorträge, Besprechung der 4wöchentl. freien Arbeiten. — Zur schriftlichen Ausarbeitung wurden folgende Aufgaben gestellt:

in II.

Wykazać i rozróżnić zasady praw ustawodawczych Lykurga i Solona. — Wartość zdrowia. — Jaką myśl rozwinął poeta w Balladzie „Ballada jakich wiele“? — Jakie zasługi położył Kopernik około umiejętności? Według ustępów z pism Śniadeckiego w Wzorach Prozy Rym. III, 239. — Charakterystyka człowieka skąpego i oszczędnego. — Św. Wojciech, apostoł słowiański. Biografia na podstawie ustępu z Rym. Wzor. Prozy III, 244. — Wyjaśnienie przysłowia: „finis coronat opus“. — O szlachetności Leszka Białego. — Przyjaźń a pochlebstwo. — Charakterystyka „Sędziego“ w poemacie „Pan Tadeusz“. — Tok myśli poematu „Wyprawa Igora na Połowców“ (Ext.).

in I.

Poczet wypadków, które na literaturę i oświatę narodu polskiego największy wpływ wywarły i dla tego do oznaczenia okresów w historii literatury polskiej służyć zwykły. — Myśli i uwagi powstałe po przeczytaniu i rozważeniu (dowolnie wybranej) bajki Krasickiego. — Iloraka może być arystokracja i której należy się pierwszeństwo? — Jak się Odyseja nie tyle formą, ile naturą treści różni od Iliady? — O językowej i literackiej wartości „Gofreda“, przekładu Piotra Kochanowskiego. — Dla czego język łaciński stał się powszechnym uczonych językiem? — O naukowej i politycznej reformie dokonanej przez Stanisława Konarskiego. — Które rodzaje poezji rozwinęły się i wydoskonaliły u Polaków najbardziej? — (Abit.) Jaki wpływ wywierały igrzyska olimpijskie na naród grecki?

Latéinische Sprache.

Grammatik: in VI. die regelmässige, in V. die unregelmässige Formenlehre, in IV. Syntax der Casus, in III. Syntax des Verbums, in II. und I. Wiederholung und Vervollständigung der Syntax. Grammatiken von Motiński und F. Schulz, Übungsbücher von Jerzykowski und Popliński (VIa. — IVa.), F. Schulz (VIb. — III), Seyffert (II, I), Memorirübungen nach Bonnel, metrische Übungen von IIIu. ab nach Seyffert's Palästra. Lectüre: IVb. w. 5 St. Cornelius Nepos: de regg. Paus., Milt., Arist., Cim., Them., Ham., Con., Epam. — IVa. w. 5 St. Cornelius Nepos: Milt., Them., Arist., Paus., Cim., Lys., Alcib., Epam., Pelop., Ages. — IIIu. w. 4 St. Caesar de b. G. lib. I.—III., w. 2 St. Ovid. Metam. lib. I., 163—312, II., 1—363, III., 1—137, IV., 562—602. — IIIo. 4 St. w. Caes. de b. G. lib. I., II., III., VII. cap. 1—50.; w. 2 St. Ovid. Metam. lib. VI., 146—382, VII., 1—351, III., 1—130, 511—733, IV., 1—166. — II. w. 4 St. Livius lib. XXII., Cicero or. pro Milone. — w. 2 St. Virgil. Aen. lib. V., VI. — I. w. 4 St. Cicero Tuscul. lib. I., V., Tacitus Ann. lib. I., II.

Rymarkiewicza i co 3 tygod. wypracowania oddawano; — II. tyg. 2 god. Teorya prozy: nauka o dyspozycji podług Rymarkiewicza Nauki Prozy, wolne wykłady, czytano wyimki prozaiczne i poetyczne podług Rymarkiewicza, rozbiór wypracowań co 4 tygod. zadawanych. — I. tyg. 2 g. historia literatury polskiej od czasów najdawniejszych aż do roku 1621, czytano wyimki prozaiczne i poetyczne, wolne wykłady, rozbiór wypracowań co 4 tygod. zadawanych. Na wypracowania piśmienne zadano następujące temata:

w II.

w I.

Język łaciński.

Grammatyka: w VI. regularna, w V. nieregularna odmiana wyrazów, w IV. składnia przypadków, w III. składnia słowa, w II. i I. powtórzono i uzupełniono naukę o składni, podług grammatyk Motińskiego i F. Schultza, tudzież książek Jerzykowskiego i Poplińskiego (VIa. — IVa.), F. Schultza (VIb. — III.), Seyfferta (II, I). Uczono się wokabul podług Bonneia; ćwiczenia metryczne od IIIu. począwszy, podług Palestry Seyfferta. Czytano: IVb. tyg. 5 g. Korneliusza Neposa: de regg., życie Pausan., Miltiad., Arist., Cim., Them., Ham., Con., Epam. — IVa. tyg. 5 g. Kornel. Neposa: Milt., Them., Arist., Paus., Cim., Lys., Alcib., Epam., Pelop., Ages. — IIIu. tyg. 4 g. Caes. de b. G. lib. I—III; tyg. 2 g. Ovid. Metam. lib. I, 163—312, II, 1—363, III, 1—137, IV, 562—602. — IIIo. 4 g. tyg. Caes. de b. G. lib. I, II, III, VII cap. 1—50. tyg. 2 g. Ovid. Metam. VI, 146—382, VII, 1—351, III, 1—130, 511—733, IV, 1—166. — II. tyg. 4 g. Livius lib. XXII, Cicero or. pro Milone. — tyg. 2 g. Virgil. Aen. lib. V, VI. — I. tyg. 4 g. Cicero Tuscul.

privatim Sallust. b. Cat.; w. 2 St. Horat. Carm. lib. III., IV. ausgewählte Epoden und Satiren aus dem I. B. — Schriftliche Uebungen: VI. — II. wöchentl. ein Scriptum, ferner VI. und V. Zwöchentl., IV. — I. Zwöchentl. ein Extemporale, in II. nach Ostern zwei freie Aufsätze, in I. Zwöchentl. ein Scriptum und Zwöchentl. eine freie Ausarbeitung, wozu folgende Thematata gewählt wurden:

Introductio in Ciceronis disputationes Tusculanas. — Unus homo cunctando restituit rem. — Primi libri Tusculanarum disputationum argumentum enarretur. — Discendi maior voluptas est quam labor. — Alexander, Macedonum rex, quibus rebus Magni cognomen meruerit. — De consulatu M. Tulli Ciceronis. — De Panonicarum legionum seditione post Augusti mortem exorta. — De Germanicarum legionum seditione post Augusti mortem exorta. — De genio ultore in Pelopidarum genere. — Saepe in unius viri virtute salutem civitatis consistere exemplis ex Graecorum et Romanorum historia petitis demonstratur (Abiturientenarbeit. Abit. Scriptum Cicero Epist. ad Fam. V., 12 § 4.).

Griechische Sprache.

Grammatik: in IIIu. Formenlehre bis zu den Verbis in *ui*, in IIIo. Beendigung der Formenlehre, von der Wortbildung, den Negationen und Präpositionen, in II. und I. Syntax, nach den Grammatiken von Enger und Buttman und dem Uebungsbuche von Enger; Scripta wöchentl. in IIIu. und IIIo., Zwöchentl. in II. u. I. Lectüre: IIIo. w. 3 St. Xenoph. Anab. lib. I, II, nach Ostern Hom. Odys. I, 1—251, Formenlehre des epischen Dialekt's. — II. w. 3 St. Xenoph. Cyrop. lib. V, VI, w. 2 St. Hom. Od. lib. IV, V, VI. — I. w. 3 St. Herod. lib. VIII, Demosth. Ol. 1—4, Phil. 1. 2., w. 2 St. Hom. II. lib. I, VIII, IX, Sophocl. Oed. Col. — privatim Xenoph. Hellen. lib. I. — Abiturienten-Scriptum: Xenoph. Ages. III.

Französische Sprache.

Grammatik: in IV. w. 4 St. nach Plöy Elementarbuch bis zum 5. Abschnitt; IIIu. w. 2 St. Repetition und Beendigung des 1. Curfus; IIIo. w. 2 St. Curfus 2, Lect. 24—46; II. u. I. w. 2 St. Wiederholung der Formenlehre, Syntax. — Scripta in IV. wöchentl., in III. — I. Zwöchentl. — Lectüre: in II. und I. aus dem Handbuche von Ideler und Nolte, 3 Th. — Abiturienten-Scriptum aus Lamartine Jules César.

Hebräische Sprache.

In II. w. 2 St. die Formenlehre bis zu den unregelmäßigen Verbis, in I. w. 2 St. die unregelmäßigen Verba, nach Seffer. — Nach Ostern blieb der Unterricht ausgekehrt.

lib. I, V, Tacitus Ann. lib. I, II; privatim czytano Sallust. b. Catil.; 2 g. tyg. Horat. Carm. lib. III, IV, wyborowe epody i satyry z księgi I. — Ćwiczenia piśmienne: VI. — II. co tydzień oddawano exercitium, w VI. i V. co 2 tygodnie, w IV. — I. co 3 tygodnie extemporale, w II. po W. Nocy zadano 2 wypracowania, w I. co 2 tygodnie exercitium i co 4 tygodnie wypracowania, na które następujące zadano temata:

Język grecki.

Grammatyka: w IIIu. odmiana wyrazów aż do słów na *ui*, w IIIo. dokończono odmiany wyrazów, nauka o słowrodzie, o przeczeniach i przyimkach, w II. i I. składnia podług grammatyk Engera i Buttmana i książki do tłumaczenia Engera. Ćwiczenia piśmienne co tydzień w IIIu. i IIIo., co 2 tygodnie w II. i I. Czytano: w IIIo. tyg. 3 g. Xenoph. Anab. lib. I—II, po W. Nocy Hom. Odys. I, 1—251, o dialekcie używanym przez poetów epicznych. — II. tyg. 3 g. Xenoph. Cyrop. lib. V, VI, tyg. 2 g. Hom. Od. lib. IV, V, VI. — I. tyg. 3 g. Herod. lib. VIII, Demosth. Ol. 1—4, Phil. 1. 2., tyg. 2 g. Hom. II. lib. I, VIII, IX, Sophocl. Oedip. Col. — Prywatnie czytano Xenoph. Hellen. lib. I. — Exercitium zadane abiturjentom: Xenoph. Ages. III.

Język francuski.

Grammatyka: w IV. tyg. 4 g. podług Plötza książki elementarnej aż do rozdz. 5; IIIu. tyg. 2 g. powtórzenie i dokończenie kursu I; IIIo. tyg. 2 g. kurs II, lekcyja 24—46; II. i I. tyg. 2 godz. powtórzenie odmiany wyrazów, składnia. — Ćwiczenia piśmienne w IV. co tydzień, w III. — I. co 2 tygodnie. — Czytano: w II. i I. z Idelera i Noltego, cz. 3. — Exercitium dla abiturjentów z Lamartina Jules César.

Język hebrajski.

W II. tyg. 2 g. odmiana wyrazów aż do słów nieregularnych, w I. tyg. 2 g. słowa nieregularne podług Seffera. — Po W. Nocy nie udzielano hebrajskiego.

Geschichte und Geographie.

In VI. und V. w. 2 St. Geographie der 5 Erdtheile; in IV. w. 3 St. die Geschichte der orientalischen Völker Griechenlands; politische Geographie von Europa, mit Ausschluß Deutschlands; in III. w. 3 St. Wiederholung der Geschichte Griechenlands, römische Geschichte; Geographie von Deutschland; in II. w. 3 St. Neuere Geschichte von Deutschland bis Friedrich den Großen, brandenburg-preussische Geschichte; physische und politische Geographie von Mitteleuropa; in I. w. 3 St. römische Geschichte, von der Gründung der Stadt Rom bis zum Untergange des weströmischen Reiches; in I. w. 3 St. Repetition der alten Geschichte und Geographie, Geschichte der neueren Zeit; nach den geschichtlichen Lehrbüchern von Pütz und nach Voigt's Leitfaden der Geographie.

Mathematik und Rechnen.

In VI. w. 3 St. die 4 Species mit unbenannten und benannten ganzen Zahlen, die Brüche; in V. w. 3 St. die gemeinen und die Decimal-Brüche, die Verhältnisse und Proportionen, Regula de Tri und multipler, einfache Zinsrechnung; in IV. w. 3 St. Repetition, Beendigung der bürgerlichen Rechnungsarten; geometrische Anschauungslehre und Anfangsgründe der Planimetrie bis zur Congruenz der Dreiecke; in III. w. 3 St. Arithmetik: die beiden ersten Abschnitte und vom dritten den Anfang bis §. 29. Geometrie: von Anfang bis zur Lehre von den Parallelogrammen; in II. w. 3 St. Arithmetik: Abschnitt 3 und 4 und die Lehre von den Gleichungen des ersten Grades; Geometrie: Gleichheit und Ähnlichkeit; in I. w. 2 St. Arithmetik: Abschnitt 4, 5 und 6; w. 2 St. Geometrie: Beendigung der Geometrie, Trigonometrie; in I. w. 2 St. Arithmetik: Abschnitt 7 und 8; w. 2 St. Geometrie: Beendigung der Trigonometrie, die Stereometrie; nach den Rechen- u. mathematischen Lehrbüchern von Brettner.

Abiturienten - Aufgaben:

1. Der Kubikinhalt einer Kugel ist 300 Kubfß. Man soll den Bogen des α^{ten} Parallels berechnen, welcher zum Centriwinkel $\beta = 36^\circ 36' 36,3''$ gehört, wenn $\alpha = 60^\circ 6' 6,6''$ beträgt.
2. Die Sehne eines Kreises ist in A so getheilt, daß der eine Abschnitt derselben 12, der andere $17\frac{1}{2}'$ beträgt. Diese Sehne halbirt eine andere Sehne in dem Punkte A unter einem Winkel von 45° . Wie groß ist der Radius des Kreises, in welchem die Sehnen eingeschrieben sind?
3. Die Länge einer schiefen Ebene ist 442'. Dieser Ausdruck ist zugleich die Summe der 17 Glieder einer Progression, deren erstes Glied 2' ist. Wenn nun das letzte Glied der Progression der Höhe der schiefen Ebene gleich kommt, so soll berechnet werden, mit wie vielen Centnern eine auf die Erde gelegte Kugel von 100 Str. Gewicht in Ruhe erhalten werden kann.
4. Jemand hat sein Vermögen von 16,000 rl. zu 5% auf Zinsen angelegt. Da er aber zur Bestreitung seiner Bedürfnisse jährlich nur 600 rl. gebraucht, so soll berechnet werden, wann der Mann ein Vermögen von 20,000 rl. besitzen würde, wenn der Uberschuß an Zinsen ebenfalls mit 5% verzinst wird.

Historia i Jeografia.

W VI. i V. tyg. 2 g. Jeografia 5 części ziemi; w IV. tyg. 3 g. historia narodów wschodnich, tudzież Grecyi; jeografia polityczna Europy z wyjątkiem Niemiec, w III. tyg. 3 g. powtórzenie historyi Greckiej, historia Rzymska; jeografia Niemiec; w III. tyg. 3 g. historia nowsza niemiecka aż do Fryderyka W., historia brandenbursko-pruska; jeografia fizyczna i polityczna środkowej Europy; w II. tyg. 3 g. historia rzymska, od założenia Rzymu aż do upadku zachodniego państwa rzymskiego; w I. tyg. 3 g. powtórzenie historyi i jeografii starożytnej, historyi nowszych czasów; podług książek historycznych Pütza i jeografii Voigta.

Matematyka i Rachunki.

W VI. tygd. 3 gdz. cztery główne działania z liczbami nieoznaczonymi i oznaczonymi całkowitemi i ułamki; w V. tyg. 3 g. ułamki zwyczajne i dziesiętne, stósunki i proporcyje, reguła trzech, pięciu i t. d., reguła procentu; w IV. tyg. 3 g. powtórzenie kursu poprzedzającego, dokończenie rachunków praktycznych; nauka wyobrażenia oderwanych pojęć jeometrycznych i początki planimetrii aż do przystawiania trójkątów; w III. tyg. 3 g. Arytmetyka: pierwsze dwa rozdziały i początek trzeciego aż do § 29; Jeometria: od początku aż do równoległoboków; w III. tyg. 3 g. Arytmetyka: rozdział 3 i 4 i nauka o równaniach pierwszego stopnia; jeometria: o równości i podobieństwie; w II. tyg. 2 g. arytmetyka: rozdział 4, 5 i 6; tyg. 2 god. jeometria: dokończenie jeometrii, trigonometrii; w I. tygod. 2 g. arytmetyka: rozdział 7 i 8; tyg. 2 g. jeometria: dokończenie trygonometrii, stereometrii; podług książek matematycznych Brettnera.

Zadania abiturientów:

Naturkunde und Physik.

In IVa. und IVb. w. je 2 St. Rückgratthiere, Botanik nach dem 2. Course von Szafarkiewicz und Schilling; in IIIa. und IIIb. w. je 1 St. Mineralogie nach Schilling; in II. w. 1 St. Abschnitt 2 und 3, in I. w. 1 St. Abschnitt 4 und 7 nach dem Leitfaden der Physik von Brettner.

Im Schönschreiben wurde in 2 w. St. in den beiden unteren, im Zeichnen in 2 w. St. in den drei unteren und in einer gemeinschaftlichen St. für die Vorgerückteren aller Klassen Unterricht erteilt; die Turnübungen von dem Hilfslehrer Roil geleitet, fanden im Sommer an 2 Tagen für I., III. und IV. und an 2 Tagen für II., V. und VI. in je 2 St. statt; im Winter wurden die beiden oberen Klassen an zwei Tagen der Woche in je 2 St. zu Vorturnern ausgebildet.

B. Verordnungen der vorgefetzten Behörde von allgemeinem Interesse.

Vom 25. October 1862, wodurch die Verwaltung der Gymnasial-Bibliothek dem Oberlehrer Regentke übertragen wird.

Vom 27. November, Mittheilung der Bestimmung, daß die zum einjährigen freiwilligen Militärdienste sich meldenden Zöglinge von höheren Schulen über ihre moralische Qualifikation durch ein nicht mehr von den Polizeibehörden, sondern von den Directoren der betreffenden Unterrichts-Anstalten auszufüllendes Attest sich auszuweisen haben.

Vom 7. December, wodurch der Director darauf aufmerksam gemacht wird, daß in No. 42. des Amtsblattes der hiesigen Königl. Regierung pro 1862 die Bestimmungen publicirt worden, welche Seitens des Herrn Finanzministers Excellenz unterm 30. September 1862 ergangen sind über Verwendung von Stempelmarken zu stempelsichtigen Schriftstücken, welche nicht unter öffentlicher Autorität, sowie zu solchen, welche unter öffentlicher Autorität ausgefertigt werden.

Vom 6. Februar 1863, betreffend die von der Anstalt zu begehende patriotische Feier des 17. März.

Vom 1. April, Zustellung von zwei Exemplaren des Abdrucks der Urkunde über die Errichtung des Denkmals Sr. Majestät des Königs Friedrich Wilhelm III.

Vom 20. Mai, betreffend die Herstellung der früheren Sommer- und Michaelis-Ferien.

Historia naturalna i Fizyka.

W IVa. i IVb. tyg. po 2 g. zwierzęta pacierzowe, botanika podług 2 kursu Szafarkiewicza i Schillinga; w IIIa. i IIIb. po 1 g. mineralogia podług Schillinga; w II. tyg. 1 g. rozdział 2 i 3, w I. t. 1 g. rozdział 4 i 7 podług książki Brettnera.

Kaligrafii udzielano po 2 godz. na tydzień w 2 niższych, Rysunków po 2 g. na tydzień w 3 niższych, 1 godzinę wspólną dla uczniów 3 klas wyższych, Śpiewów po 2 godz. na tydzień w 2 niższych, a 1 wspólną dla tych uczniów klas wszystkich, którzy już większe uczynili postępy; Ćwiczenia gimnastyczne, kierowane przez Nauczyciela pomocniczego Roila, odbywali latem 2 razy na tydzień po 2 gd. uczniowie klas I., III. i IV. i 2 inne razy na tydzień po tyleż godzin uczniowie klas II., V. i VI.; zimą zaś sposobili się na przodowników w ćwiczeniach gimnast. 2 razy na tydzień po 2 godz. tylko uczniowie dwóch wyższych klas.

B. Rozporządzenia władz wyższych najbardziej obchodzić mogące.

Pod dniem 25. Października 1862. poruczono zarząd biblioteki gimnazjalnej nauczycielowi wyższemu Regentke.

Pod dniem 27. Listopada udzielono rozporządzenie, że odtąd zgłaszającym się do jednorocznej służby wojskowej uczniom szkół wyższych świadectwa moralności wystawiane być mają przez dyrektorów właściwych zakładów naukowych, a nie przez władze policyjne.

Pod dniem 7. Grudnia zwrócono uwagę dyrektora na ogłoszenie w Nrze 42 Dziennika urzędowego tutejszej Królewskiej Regencyi na rok 1862. przepisów wydanych pod dniem 30. Września przez Jego Excellencyą pana Ministra finansów względem używania marek wstępnych do wszelkich pism podpadających prawu wstępowemu.

Pod dniem 6. Lutego 1863. udzielono rozporządzenie względem obchodu uroczystości patriotycznej na dniu 17. Marca.

Pod dniem 1. Kwietnia udzielono dwa egzemplarze drukowanego dokumentu względem postawienia pomnika Jego Królewskiej Mości Fryderykowi Wilhelmowi III.

Pod dniem 20. Maja uwiadomienie, że odtąd dawniejsze wielkie wakacje i świętomichalskie zaprowadzone być mają.

Vom 27. Mai, betreffend die Anmeldungen geeigneter Lehrer zur Theilnahme an dem am 1. October c. in der Königl. Central-Turnanstalt in Berlin beginnenden sechsmonatlichen Curfus für Civil-Cleven.

Die Anstalt erhält 1 Exemplar der Brochüre: „Zur Feier des Wohlthäterfestes im Berlinischen Gymnasium zum grauen Kloster“; wird aufmerksam gemacht auf die „Anleitung zur Einrichtung von Turn-Anstalten für jedes Alter und Geschlecht ic. von W. Angerstein“; auf das von dem Professor Dr. von Klöden in Berlin bearbeitete Handbuch der Erdkunde, das nunmehr mit dem dritten Bande seinen Abschluß erreicht hat; auf das von dem Maler Professor K. H. Hermann in Berlin herausgegebene Werk „Geschichte des deutschen Volks in 15 Bildern (Text von Dr. R. Foss)“, das der Verleger Justus Perthes in Gotha an Unterrichtsanstalten statt des bisherigen Preises von 30 Thalern für den Preis von 20 Thalern abzulassen sich erbietet.

Pod dniem 27. Maja, względem zgłoszeń się nauczycieli, którzyby udział wzięć chcieli w sześciomiesięcznym kursie rozpocząć się mającym z dniem 1go Października r. b. w królewskim instytucie turniejów w Berlinie.

Zakład otrzymał w darze 1 egzemplarz broszury „Zur Feier des Wohlthäterfestes im Berlinischen Gymnasium zum grauen Kloster“; zwrócono uwagę na dziełko „Anleitung zur Einrichtung von Turn-Anstalten ic. von W. Angerstein“, na jeografią podręczną profesora Dr. von Klöden w Berlinie, obecnie z wydaniem 3go tomu dokończoną; na dzieło wydane przez malarza profesora K. H. Hermann w Berlinie „historja narodu niemieckiego w 15 obrazach (text Dr. R. Fossa)“, które nakładca Justus Perthes w Gota zakładom szkolnym zamiast dotychczasowej ceny 30 talarów za 20 talarów sprzedać jest gotów.

II.

Chronik des Gymnasiums.

Das neue Schuljahr begann am 26. September, nachdem am 25. die Anmeldungen und Prüfungen der neu aufzunehmenden Schüler stattgefunden hatten.

Der Unterricht erlitt in diesem Schuljahre leider öftere Unterbrechungen und Störungen.

Vom 13. October ab fungirten drei Wochen hindurch sechs Lehrer, darunter drei Oberlehrer bei dem hiesigen Schwurgericht als Ersatz-Geschworene. Zu der gleichfalls drei Wochen andauernden Schwurgerichts-Sitzung nach Ostem wurden nur zwei Gymnasiallehrer ausgelooft und konnte in diesem Falle eine Vertretung derselben durch die anderen Lehrer herbeigeführt und ein erheblicher Nachtheil für das Ganze abgewendet werden.

Diese Störungen trafen die Anstalt um so härter, als auch durch theils längere theils kürzere Erkrankungen und Abhaltungen einzelner Lehrer der ordnungsmäßige Gang des Unterrichts unterbrochen wurde.

Auch die betrübenden Vorgänge in dem benachbarten Königreich Polen blieben nicht ohne Rückwirkung auf unsere Anstalt.

Kronika gimnazyum.

Nowy rok szkolny rozpoczął się dnia 26. Września, a już dnia poprzedniego odbył się popis uczniów nowo przybyłych.

Wykład nauk doznał niestety w tym roku częstej przerwy.

Od 13. Października zasiadało sześciu nauczycieli, pomiędzy nimi 3 nauczycieli wyższych jako zastępcy na tutejszych sądach przysięgłych. Po W. Nocy powołanych było tylko dwóch nauczycieli do pełnienia obowiązków sędziów przysięgłych, a jakkolwiek posiedzenia również 3 tygodnie trwały, lekcy przez nich udzielane mogły być bez dotkliwej szkody dla szkoły zastąpione.

Przerwy te tem dotkliwszemi były dla zakładu, że dłuższe lub krótsze choroby i przeszkody innego rodzaju niektórych nauczycieli regularny bieg nauk przerywały.

Również nie były bez wpływu na zakład nasz nieszczęśliwe wypadki w sąsiednim nam królestwie polskiem.

Am 20. April beteiligten sich 60 Schüler aus den beiden Tertian und der Secunda während des Gymnasial-Gottesdienstes an dem Singen des durch die Schulbehörde verbotenen Liedes „Boże coś Polskę“ und wurden von der Anstalt erkludert.

Endlich erlitt der katholische Religions-Unterricht eine längere Unterbrechung durch den bald nach Ostern erfolgten Abgang des Religionslehrers Rózański. Derselbe war seit dem 15. November 1858 als Religionslehrer an der hiesigen Anstalt thätig, die sich demselben für sein erfolgreiches Wirken zu bestem Danke verpflichtet fühlt. Nach seinem Ausscheiden hatte der hiesige Herr Probst Sużczyński die Güte, den Gymnasial-Gottesdienst abzuhalten. Derselbe übernahm vom 24. Juni ab auch den Religionsunterricht durch alle Klassen und müssen wir mit dem lebhaftesten Danke die große Bereitwilligkeit anerkennen, mit welcher derselbe in alle Functionen eines Religionslehrers eintrat und eine Anzahl von Schülern in besonderen Lehrstunden zum ersten Empfange der h. Communion vorbereitete.

Die patriotische Feier des 17. März wurde von der Anstalt in dem PrüfungsSaale durch Gesang der Schüler, einen Vortrag des Primaners Otto Eberstein über den Dichter Körner und eine Rede des Directors über die Bedeutung des Tages festlich be-
gangen.

Am 22. März beging die Anstalt das Allerhöchste Geburtsfest in üblicher Weise; die Festrede hielt der interimistische Gymnasiallehrer Paten.

Am 31. März fand unter dem Vorsitz des Herrn Regierungs- und Schulraths Dr. Brettner die Maturitätsprüfung statt. Zwei Examinanden konnten wegen der ungenügenden Prüfungsarbeiten zur mündlichen Prüfung nicht zugelassen werden. Die übrigen vier wurden für reis zu den Universitätsstudien erklärt:

- Joseph Matuszewski** aus Bestwin Kr. Krotoschin war 9 1/2 J. auf dem Gymnasium 2 1/2 J. in I.
Ignacy Urban aus Lussowo Kr. Posen, war 3 1/2 J. auf dem Gymnasium 2 1/2 J. in I.
Adalbert Wróblewski aus Plešchen, war 11 1/2 J. auf dem Gymnasium 2 1/2 J. in I.
Nikodem von Zaborowski aus Stowiec Kr. Schrimm, war 6 1/2 J. auf dem Gymn. 2 1/2 J. in I.

Von ihnen wollten Urban und Wróblewski Theologie in Posen, v. Zaborowski Mathematik in Krakau studiren und Matuszewski sich dem Maschinenbau widmen.

Vor Weihnachten, Ostern und den Michaelisferien empfingen die Schüler die h. Sacramente. Den Geistlichen, welche den Religionslehrer bei der Schülerbeichte bereitwillig unterstützt haben, wird im Namen der Anstalt der verbindlichste Dank abgestattet. — Am

Na dnu 20. Kwietnia śpiewało 60 uczniów z tercyi niższej i wyższej i z sekundy podczas nabożeństwa gimnazyalnego zakazaną przez Władzę Szkólną pieśń „Boże coś Polskę“, za co z zakładu wykluczeni zostali.

Nareszcie nauka religii katolickiej dłuższej doznała przerwy wskutek odejścia po W. Nocy Nauczyciela religii X. Rózańskiego, który od 15. Listopada 1858. pełnił obowiązki nauczyciela religii przy zakładzie tutejszym. Za jego skuteczne działanie czuje mu się zakład zobowiązany do żywej wdzięczności. Po jego odejściu odprawiał tutejszy proboszcz Jmć X. Suszczyński nabożeństwo gimnazyalne, a nadto od 24. Czerwca objął także naukę religii we wszystkich klasach. Należy mu się najżywsza wdzięczność i uznanie za tę gotowość, z jaką wypełniał wszelkie obowiązki nauczyciela religii i pewną liczbę uczniów w osobnych lekeyach do pierwszej komunii św. przysposobił.

Uroczystość patriotyczną 17. Marca obchodził zakład na sali gimnazyalnej śpiewami uczniów, mową ucznia kl. I. Ottona Ebersteina o pocie Koernerze, tudzież mową dyrektora o znaczeniu tegoż dnia.

Dnia 22. Marca obchodził zakład ze zwykłą uroczystością Urodziny Najjaśniejszego Pana; nauczyciel tymczasowy Paten miał mowę solenną.

Na dnu 31. Marca odbył się pod przewodnictwem radcy regencyjnego i szkólnego p. Dr. Brettnera popis dojrzałości. Dwóch abiturjentów nie przypuszczono do egzaminu ustnego z powodu, że wypracowania piśmienne były niezadowolające. Reszta w liczbie 4 uzyskała świadectwo dojrzałości.

- Józef Matuszewski** z Bestwina, pow. Krotoszyńsk. był 9 1/2 l. w gimnaz., 2 1/2 l. w I.
Ignacy Urban z Lussowa, pow. Poznań. był 3 1/2 l. w gimn., 2 1/2 l. w I.
Wojciech Wróblewski z Plešzewa, był 11 1/2 l. w gimn., 2 1/2 l. w I.
Nikodem Zaborowski z Howca, pow. Śremsk., był 6 1/2 l. w gimn., 2 1/2 l. w I.

Z nich zamierzali Urban i Wróblewski słuchać teologii w Poznaniu, Zaborowski matematyki w Krakowie, Matuszewski chciał zostać maszynistą.

Przed Bożem Narodzeniem, W. Nocą i wakacjami świętomichalskimi przystępowali uczniowie do sakramentów św. Duchownym, którzy nauczyciela religii w słuchaniu spowiedzi uczniów chętnie wspierali, składa się niniejszem w imieniu zakładu

15. September legten 60 Schüler ihre erste Beichte ab und empfangen am folgenden Tage die h. Communion. Während der Sommerferien wurden die hiesigen Schüler im Gymnasium unter der Leitung und Aufsichtigung eines Lehrers täglich einige Stunden beschäftigt.

Durch den Tod verlor die Anstalt zwei Schüler, den Unter-Tertianer Polycarp Gojewski und den Quintaner Karl von Taczanowski.

Am 12. September wurde uns die Ehre zu Theil, daß der Herr Oberpräsident der Provinz Posen, Horn, unsere Anstalt besuchte und von 8 — 12 Uhr dem Unterrichte in den einzelnen Klassen beiwohnte.

Die Prüfung pro maturitate fand am 9. und 10. September unter dem Vorsitz des Herrn Regierungs- und Schulraths Dr. Brettner statt. Von den 18 Ober-Primanern wurden 2 wegen Abschreibens bei Anfertigung einer Prüfungs-Arbeit von der mündlichen Prüfung zurückgewiesen und 4 wegen noch nicht genügender Leistungen zurückgestellt, 1 ist freiwillig zurückgetreten. Außerdem wurden von dem Königl. Provinzial-Schulkollegium der hiesigen Anstalt zur 13. Extraneer zur Prüfung überwiesen. Von diesen mußten wegen versuchter oder ausgeführter Benutzung unerlaubter Hilfsmittel bei Anfertigung der schriftlichen Arbeiten 7 abgewiesen werden, 4 traten nach dem ungünstigen Ausfall ihrer Probearbeiten von der mündlichen Prüfung zurück. Somit unterzogen sich der Prüfung 11 Primaner und 2 Extraneer, von denen 9 Primaner und 1 Extraneer für reif zu den Universitätsstudien erklärt, 3 Primaner, Wilhelm Zellmer, Otto Eberstein und Adolph Dunkel von der mündlichen Prüfung dispensirt wurden.

Die für reif Erklärten sind:

Abraham Berliner aus Kempen, war 6½ Jahr auf dem Gymnasium, 2 Jahr in Prima.			
Paul Döpke aus Ostrowo	10	J. a. d. G.	2 J. i. I.
Adolph Dunkel aus Grabow	7	=	2 =
Otto Eberstein aus Soldin	7½	=	2 =
Hugo Hoffmann aus Ostrowo	9	=	2 =
Joseph Piorek aus Ostrowo	9	=	2 =
Witold v. Rembowski aus Żurawita Kr. Gnesen	6	=	2 =
Paul Sorge aus Przygodzice Kr. Adelnau	9	=	2 =
Wilhelm Zellmer aus Ostrowo	10	=	2 =

Nach den Angaben derselben werden Berliner und Eberstein die Rechte in Berlin, Dunkel und Hoffmann Medicin in Berlin, Sorge Theologie in Breslau, Doepe Mathematik und Naturwissenschaften in Bres-

aupejme podziękowanie. Na dniu 15. Września odbyło 60 uczniów pierwszą spowiedź, a dnia następnego przystąpili do stołu Pańskiego.

Podczas wielkich wakacji zatrudniano uczniów miejscowych po kilka godzin dziennie pod kierunkiem i dozorem jednego nauczyciela.

Śmierć zabrała nam dwóch uczniów, Polikarpa Gojewskiego z IIIa. i Karola Taczanowskiego z V.

Na dniu 12. Września zaszczycił zakład nasz swemi odwiedzinami Naczelny Prezes prowincyi Poznańskiej Pan Horn i był przytomnym na lekcjach w klasach od godziny 8—12.

Popis dojrzałości odbył się na dniu 9. i 10. Września pod przewodnictwem radcy regencyjnego i szkolnego pana Dr. Brettnera. Z 18 abiturjentów nie przypuszczono do egzaminu ustnego 2 dla tego, że robiąc wypracowanie odpisywali, 4 dla tego, że prace te nie były zadowalające, 1 odstąpił dobrowolnie od egzaminu. Prócz tego przekazało królewskie prowincjonalne Kollegium Szkólne zakładowi tutejszemu 13 uczniów zamiejscowych do egzaminu. Z tych nie przypuszczono do egzaminu ustnego 7, którzy robiąc wypracowania częścią usiłowali korzystać, częścią korzystali z środków niedozwolonych, 4 odstąpiło od egzaminu ustnego z powodu niezadowalających wypracowań. Zatem składało egzamen ustny tylko 11 uczniów prymy i 2 zamiejscowych, z tamtych uzyskało świadectwo dojrzałości 9, z tych tu 1. Uczniów prymy Wilhelma Zellmera, Ottona Ebersteina i Adolfa Dunckla zwolniono od egzaminu ustnego.

Za dojrzałych uznani zostali:

Abraham Berliner z Kempna, był 6½ l. w gimnazjum, 2 lata w I			
Paweł Doepe z Ostrowa	10	l. w g.	2 l. w I
Adolf Dunkel z Grabowa	7	-	2 -
Otton Eberstein z Soldin	7½	-	2 -
Hugon Hoffmann z Ostrowa	9	-	2 -
Józef Piórek z Ostrowa	9	-	2 -
Witold Rembowski z Żurawity pow. Gnieźnieńskiego	6	-	2 -
Paweł Sorge z Przygodzic, pow. Odolanowskiego	9	-	2 -
Wilhelm Zellmer z Ostrowa	10	-	2 -

Z nich zamierzają Berliner i Eberstein słuchać prawa w Berlinie, Dunkel i Hoffmann medycyny w Berlinie, Sorge teologii w Wrocławiu, Doepe matematyki i nauk przyrodzonych w Wrocławiu,

lau, Zellmer Philologie in Berlin, v. Rembowski Agronomie in Eldena studiren, Piorek die polytechnische Schule in Berlin besuchen.

Der Extranens Joseph Liphowski will Theologie in Posen studiren.

Rembowski agronomii w Eldenie, Piórek zamierza uczęszczać do szkoły politechnicznej w Berlinie.

Zamiejscowy Józef Lipkowski chce słuchać teologii w Poznaniu.

III.

Statistik des Gymnasiums.

Statystyka Gimnazjum.

A. Frequenz.

Am Schlusse des vorigen Schuljahres besuchten die Anstalt 377 Schüler; dazu traten im Laufe dieses Jahres 73, schieden aus 162, so daß am Schlusse dieses Schuljahres 288 verblieben, und zwar:

	I.	II.	IIIo.	IIIu.	IVa.	IVb.	Va.	Vb.	VIa.	VIb.	Summa.
kathol. katol.....	25	16	6	7	37	2	36	3	32	1	165
evangel. ewangel.....	8	6	6	7	1	12	6	16	1	15	78
jüdische. moyses.....	4	3	7	2	—	11	—	7	—	11	45
zusammen, ogółem	37	25	19	16	38	25	42	26	33	27	288

B. Lehrapparat.

Von den etatsmäßig ausgeworfenen Summen sind unter Anderem angeschafft worden:

für die Bibliothek:

Sophocles ed. Dindorf Oxon. 1860. — Livius ed. Hertz. — Petronii Arbitri satirarum reliquiae ex rec. Fr. Buechleri. — Ross Archäologische Aufsätze. — Pathologiae Graeci sermonis Elementa ser. C. A. Lobeck P. II. — Grammatici latini ed. Keil III., I. — Catulli liber rec. L. Schwab. — Nitsch Beiträge zur Geschichte der epischen Poesie der Griechen. — Scholia Graeca in Euripidis trag. ed. G. Dindorf. Prisca latinitatis monumenta epigraphica ed. Ritschl. — Miklosich, Lexicon Palaeoslovenico - Graeco-Latinum I. 2. — S. Scharpes Geschichte Egyptens bearb. von Gutschmid. — Die Geschichte der Welt von Bernicke. — Die Erwerbung der Neumark von J. Vogt. — Scriptores rerum Prussicarum. — Fortsetzungen der Staatengeschichte von Heeren und Ukert, der Encyclopädie von Ersch und Gruber, des Centralblattes u. A.

für die Schülerbibliothek:

Poezye Twardowskiego. — T. Czacki o polskich i litewskich prawach. — Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego królów polskich. — Dzieła Franciszka Karpińskiego. — Pütz, Historische Darstellungen und Charakteristiken. — Pütz, Charakteristiken zur vergleichenden Erdkunde. — Eckstein, Jugend-Bibliothek. — A. v. Humboldt's Reise in die Aequinoctial-Gegenden des neuen Continents. — Wagner, Rom II. — Werke von Fr. v. Schlegel. — Werke von Redwitz, Fortsetzungen der Erzählungen von Hoffmann, Lautenschlager, Staudenmeyer u. a.

A. Liczba uczniów.

W końcu zeszłego roku szkolnego uczęszczało 377 uczniów; przybyło w ciągu tego roku 73, odeszło 162, tak iż w końcu tego roku pozostało 288, i to w kl.

B. Stan środków naukowych.

Z funduszów etatem przeznaczonych zakupiono między innymi:

dla biblioteki gimnazjalnej:

dla biblioteki uczniów:

für das physikalische Kabinet:

Jouvallsche Turbine mit Heberohr. — Apparat zum Beweise der Ausdehnung durch Wärme. — Ein Sprachrohr. — Ein Polarisationsapparat nach Nörremberg. — Apparat zum Beweise des Bodendruckes in verschieden geformten Gefäßen. — Eine Brückenwaage. — Rad an der Welle nebst Schraube ohne Ende. — Apparat zur Demonstration der Reflexion der Lichtstrahlen. — Pendel-Apparat auf getheiltem Stativ.

für den geographischen Apparat:

Sprunner histor. Karte von Europa. — Erdglobus. — Franke Planiglob. — Kiepert Wandkarte des römischen Reichs. — Wandkarten zur Geschichte des Preussischen Staats. — Karte des Preuß. Staats, amtl. Ausgabe.

An Geschenken hat die Anstalt erhalten:

von der Hohen Behörde:

Hesychius ed. M. Schmidt Vol. IV Fasc. 5. 6. 7.

von der Verlagsbuchhandlung F. Hirt in Breslau:

Seltsam, deutsches Lesebuch für das mittlere Kindesalter, 4. Aufl. — E. v. Seydlitz, kleine Schulgeographie. — E. v. Seydlitz, Schulgeographie, 10. Bearb. — Schilling's Grundriß der Naturgeschichte, kleinere Ausgabe. — Rambly, Elementar-Mathematik, 4. Th. 3. Aufl. — Deutsches Lesebuch von Auras und Snerlich, 1. Th. 6. Aufl. — Schilling's Grundriß der Naturgeschichte, 8. Bearbeitung, 1. und 2. Theil.

von der Frau Kreis-Gerichts-Direktor Babka:

Saalfeld, allgemeine Geschichte der neuesten Zeit. — Durekhardt, allgemeine Geschichte der neuesten Zeit. — Strahlheim, allgemeine Geschichte der letzten fünfzig Jahre 1789 — 1840. — Annegarn's Weltgeschichte, 6. Auflage. — Fr. Rühß, Handbuch der Geschichte des Mittelalters. — Goldsmith's Geschichte der Römer, 1820, der Griechen 1821. — Stein's Handbuch der Geographie und Statistik 4. Aufl. — Stein's kleine Geographie, Leipzig 1823. — Mala Encyklopedya Polska przez S. P., Leszno i Gniezno 1841.

Für alle diese Geschenke wird im Namen der Anstalt der herzlichste Dank ausgesprochen.

W podarunku odebrał zakład:

od wysokiej władzy:

od księgarni F. Hirta w Wrocławiu:

od pani Dyrektorowej Sądu Babka:

Za dary te składa zakład nasz uprzejmie podziękowanie.

Lectionstabelle.

Wykaz nauk ogólny.

Unterrichts-Gegenstände. Przedmioty naukowe.	I.	I.	IIIo.	IIIu.	IVa.	IVb.	Va.	Vb.	Vla.	Vlb.
Religion <i>Religia</i>	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2
Deutsch <i>Język niemiecki</i>	3	2	3	3	5	2	6	2	6	2
Polnisch " <i>polski</i>	2	2	2	2	2	5	2	6	2	6
Latein " <i>łaciński</i>	8	10	10	10	9	9	10	10	10	10
Griechisch " <i>grecki</i>	6	6	6	6						
Französisch " <i>francuski</i>	2	2	2	2	4	4				
Hebräisch " <i>hebrajski</i>	2	2								
Geschichte und Geographie <i>Historia i Geografia</i>	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2
Mathematik u. Rechnen <i>Matematyka i Rachunki</i>	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3
Physik <i>Fizyka</i>	2	1								
Naturkunde <i>Historia naturalna</i>			1	1	2	2				2
Zeichnen <i>Rysunki</i>	(1	1	1	1)	2		2			2
Schreiben <i>Kaligrafia</i>							2			2
Gesang <i>Śpiewy</i>	(1	1	1	1	1	1)	2			2
	34	34	32	32	32	32	32	31	32	31

Lehrertabelle. Wykaz nauczycieli ogólny.

Lehrer.	I.	II.	III o.	III u.	IV a.	IV b.	V a.	V b.	Via.	Vib.
Dr. Enger, Director, Ord. in I.	8 Latein, 2 Griech., Dicht.									
Dr. Pięsa, Professor.	4 Mathematik, 2 Physik, 3 Deutsch, 3 Geschichte.	4 Mathematik, 1 Physik.	3 Mathematik, 1 Naturkunde	3 Mathematik, 10 Latein, 2 Französisch						
Tschackert, Professor, Ord. in III a.	2 Französisch, 4 Griechisch.	8 Latein, 2 Griechisch, 2 Französisch.	10 Latein.							
Dr. v. Bronikowski, D.-L., Ord. in II.	2 Religion, 2 Hebräisch.	2 Religion, 2 Hebräisch.	2 Religion.	2 Religion.	2 Religion.				3 Religion.	
Regenke, Oberlehrer, Ord. in III o.		3 Geschichte.	3 Geschichte, 3 Deutsch.	3 Deutsch.	5 Deutsch.	9 Latein, 2 Deutsch.	2 Polnisch.	2 Deutsch.		
X. Rozanski, Religions-L., Polster, D.-L., Ord. in IV b.	2 Polnisch.	2 Polnisch.	6 Griechisch.	6 Griechisch.					10 Latein, 2 Polnisch.	
Cywiński, Gymn.-Lehrer.										
Dr. Zwolski, Gymn.-Lehrer, Ord. in VI a.										
Kotliński, Maron, Gymn.-Lehrer.										
Dr. Ławicki, Gymn.-L., Ord. in VII b.										
Dr. v. Wawrowski, Gymn.-L., Ord. in IV a.										
Koel, Quästor.										
Paten, D.-L., Ord. in Va.										
Dr. Kolanowski, Püffel, Ord. in Vb.										
Predig. Sehnher, evangel. Religionslehr.	2 Religion.		2 Religion.	2 Religion.						2 Religion.

Ordnung der Prüfung.

Donnerstag, den 24. September.

Zeit.	Czas.	Gegenstand.	Przedmiot.
9	— 9½	Religionslehre.	Religia
9½	— 10	Mathematik.	Matematyka
10	— 10½	Griechisch (Demosth.)	Język grecki (Demosth.)
10½	— 10¾	Griechisch	Język grecki
10¾	— 11	Französisch	Język francuski
11	— 11¼	Latein	Język łaciński
11¼	— 11½	Latein	Język łaciński
11½	— 11¾	Latein	Język łaciński
11¾	— 12	Vorträge der Quartaner.	

Nachmittags.

2	— 2¼	Latein	Język łaciński
2¼	— 2½	Rechnen	Rachunki
2½	— 2¾	Latein	Język łaciński
2¾	— 3	Geographie	Geografia
3	— 3¼	Latein	Język łaciński
3¼	— 3½	Latein	Język łaciński
3½	— 4	Vorträge der Sextaner und Quintaner.	

Freitag, den 25. September:

Schlussfeierlichkeit

um 9 Uhr Vormittags.

Choral von S. Bach.
 Deklamationen.
 Kyrie von E. Bröer.
 Vorträge eigener Arbeiten:
 des Abiturienten **Wilhelm Zellmer**:
 De antiquitatis studio.
 des Abiturienten **Otto Eberstein**:
 Ueber den Segen, den ein schuldlos verlebter Lebensmorgen über das ganze Leben verbreitet.
 des Abiturienten **Witold v. Rembowski**,
 welcher im Namen der Abiturienten von der Anstalt
 Abschied nimmt.
 Ave verum corpus von Mozart.
 Entlassung der Abiturienten und Verlesung der
 Verzeihungen durch den Direktor.

Am 8. Oktober Vormittags finden die Anmeldungen, Nachmittags die Prüfungen der neu aufzunehmenden Schüler statt. Dieselben haben ein Geburts- und Impf-Attest, so wie ein Zeugniß über den zuletzt genossenen Unterricht beizubringen.

Am 9. Oktober um 8 Uhr Vormittags wird das neue Schuljahr mit einem feierlichen Gottesdienste eröffnet.

Porządek popisu.

Czwartek, dnia 24. Września.

Lehrer.	Nauczyciel.	Klasse.	Klasa.
X. Prob.	Suszczyński	I.	II.
Prof. Dr.	Piegsa	I.	I.
Dr.	Bronikowski	I.	I.
Regentke		II.	II.
Dr.	Kotlinski	IIIa.	IIIa.
Prof.	Tschakert	IIIa.	IIIa.
Dr.	Wawrowski	IVa.	IVa.
Polster		IVb.	IVb.

Deklamacye uczniów kl. IV.

Po południu.

Paten		Va.	Va.
Marten		Va.	Va.
Dr.	Kolanowski	Vb.	Vb.
Roil		V a. b.	V a. b.
Dr.	Zwolski	VIa.	VIa.
Dr.	Lawicki	VIb.	VIb.

Deklamacye uczniów kl. VI i V.

W Piątek, dnia 25. Września:

ZAKOŃCZENIE

o godzinie 9tej z rana.

Chorał Sebastjana Bacha.

Deklamacye uczniów.

Kyrie przez Bröera.

Mowy:

Abituryenta **Wilhelma Zellmera**:

Abituryenta **Otona Ebersteina**:

Ueber den Segen, den ein schuldlos verlebter Lebensmorgen über das ganze Leben verbreitet.

Abituryenta **Witolda Rembowski**,

który w imieniu odchodzących pożegna instytut

Ave verum corpus Mozarta.

Pożegnanie abiturientów i przeczytanie promocyi przez dyrektora.

Dnia 8. Października przed południem zgłosić się winni nowi uczniowie, a po południu odbędzie się z niemi popis. Wtym celu powinni złożyć metrykę, świadectwo szczepionej ospy, tudzież świadectwo wykazujące ich postępy w naukach.

Dnia 9. Października o godzinie 8mej z rana rozpocznie się nowy rok szkolny uroczystem nabożeństwem.

Dr. Robert Enger.
 Director.

Ordnung der Prüfungen

Donnerstag, den

Zeit.	Czas.	Prüfung
9	9 1/2	Religionslehre
9 1/2	10	Mathematik
10	10 1/2	Griechisch
10 1/2	10 3/4	Griechisch
10 3/4	11	Französisch
11	11 1/4	Latein
11 1/4	11 1/2	Latein
11 1/2	11 3/4	Latein
11 3/4	12	Vorträge

Nachmittag

2	2 1/4	Latein
2 1/4	2 1/2	Rechnen
2 1/2	2 3/4	Latein
2 3/4	3	Geographie
3	3 1/4	Latein
3 1/4	3 1/2	Latein
3 1/2	4	Vorträge

Freitag, den 25.

Schlussfeier

um 9 Uhr

Choral von E. Bach.
 Deklamationen.
 Kyrie von E. Bröer.
 Vorträge eigener Arbeit
 des Abiturienten **W**
 De anti
 des Abiturienten **G**
 Heber d
 des Abiturienten **W**
 welcher im Namen der Ab
 Abschied nimmt.
 Ave verum corpus von
 Entlassung der Abitur
 Versehungen durch den Di

Am 8. Oktober Vormi
 dungen, Nachmittags die
 nehmenden Schüler statt
 Geburts- und Impf-Attest
 den zuletzt genossenen Unter
 Am 9. Oktober um 8
 neue Schuljahr mit einer
 eröffnet.

Porządek popisu.

zwartek, dnia 24. Września.

Lehrer.	Nauczyciel.	Klasse.	Klasa.
.....	<i>X. Prob. Suszczyński</i>	I.	II.
.....	<i>Prof. Dr. Pięga</i>	I.	I.
.....	<i>Dr. Bronikowski</i>	I.	I.
.....	<i>Regentke</i>	II.	II.
.....	<i>Dr. Kollinski</i>	III.	III.
.....	<i>Prof. Tschakert</i>	III.	III.
.....	<i>Dr. Wawrowski</i>	IVa.	IVa.
.....	<i>Polster</i>	IVb.	IVb.

uczniów kl. IV.
Po południu.

.....	<i>Paten</i>	Va.
.....	<i>Marten</i>	Va.
.....	<i>Dr. Kolanowski</i>	Vb.
.....	<i>Roil</i>	V a. b.
.....	<i>Dr. Zwolski</i>	VIa.
.....	<i>Dr. Ławicki</i>	VIb.

uczniów kl. VI i V.

W Piątek, dnia 25. Września:

KOŃCZENIE

o godzinie 9tej z rana.

Sebastjana Bacha.
cyje uczniów.
zez Bröera.

ryenta *Wilhelma Zellmera*:

ryenta *Otona Ebersteina*:
über das ganze Leben verbreitet.
ryenta *Witolda Rembowskięgo*,
ieniu odchodzących pożegna instytut

am corpus Mozarta.
nie abiturjentów i przeczytanie promo-
rektora.

Października przed południem zgłosić
dwi uczniowie, a po południu odbędzie
popis. Wtym celu powinni złożyć
wiadectwo szczepionej ospy, tudzież
wykazujące ich postępy w naukach.
Października o godzinie 8mej z rana
ię nowy rok szkolny uroczystem na-

